

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: Rákosi Jenő

Cím: A Népszínház

Forrás: Pesti Hírlap

Bp

(Hely)

1925. 10. 15.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Old)

Osztályozás

Tárgy

792

Hely

Népszínház

Idő

"1875/1925"

Személy

A Népszínház.

írta Rákosi Jenő.

Szerzőnk mindenáron azt kívánja, hogy ma vezérek és legyen a *Pesti Hírlapban* a Népszínházról. Mert ma van ötven esztendeje annak, hogy a Népszínház átadatott rendeltetésének kapui megnyitak s bevonult oda a könnyebb, a vidám, mondjuk: a külvárosi muzsa a saját hajlékába. Ezt a napot jubilálják meg az emberek a fővárosi hatóság égisze alatt, mint ahogy az egész Népszínház: keletkezése, virágzása és bukása oda van kapcsolva a főváros vezetésének a reputációjához. Mert az az idealisztikus hazafiság, amely szíriyat és tetterőt adott az osztrák elnyomás alatti és utáni nemzedékeknek, az ragadta el a főváros vezéreleleit is és idejüknek ez a lelke tudta létrehozni mindazt, amiért ezt a kort dicsőíteni fogják s nagy alakjainak emléket megkoszorúzzák. Ez alkotások egyike a Népszínház is.

Nem csodálnám, ha az emberek ma egymásra nézve azt kérdeznék egymástól: Hogyan lehet ötvenéves jubileumát megülni valaminek, ami voltaképen már nincs is. Mert hiszen Népszínház már régen nincsen s deszkáin a hajléktalanná tett Nemzeti Színház szelleme zsellérkedik.

Ez tévedés. A Népszínház van. A Népszínház vetette meg alapját mindannak a lendületnek, virágzásnak és termékeny színházi életnek, amely azóta Budapesten felpeteszült. Ebben a színészvilágban, keletkezett színházakban, színészekben, színpadi szerzőkben és irodalmukban: mindebben él a Népszínház tovább, mint ahogy a szép és dédapa folytatja

a maga vérért az unokákban és az unokák unokáiban.

Mert a Népszínházban házasodott össze először Pestnek, hogy ugymondjam, alapkösa, az ősi pesti, a pesti külváros és a pesti nép a magyar színházzal, a magyar nyelvvel, a magyar irodalommal, a magyar muzsával. Eladdig német és idegen volt nyelv, szellem és gondolkozás Pesten. A Népszínházból indult ki hódításra a magyar dal, tréfa, humor és lélek. Ott ihletődött meg igazán először a pesti tömeg a magyarság géniuszától s e város megmagyarosításának két főtényezője volt: az iskola és a népszínház. A nyelvtanítást persze végezte az iskola, az iskolás gyermekek magyarosították a szülőket, a szülők pedig elkezdtek járni a Népszínházba s a Népszínház tánccal, dallal, muzsikával, jó kedvvel, nemesebb izgalommal, játékrendjének nagy szélességével meghódította az embereket. divattá lett magyarnak lenni és játszva teljesedett be egy nagy dolog: Budapest magyar főváros lett.

Nem volt ez könnyű küzdelem. A pesti polgárság egy nagymultu pesti német színészeti szellemi hatalmában nevedett. Egy pesti népszínháznak azonban a fogalmával se igen voltak tisztában az emberek. Azt még csak meg kellett csinálni. Hiszen minden színművészet alépitménye a koresmai és vásári komédia, még akkor is Pesten mind német volt. Neve tán még ma sincsen magyar. Csak orfeum, kabaret, tinglitangli és brettli a neve ma is. De ma az is mind magyar. Más nemzeteknél ebből a vásári és koresmai mű-

fajból fejlődött a drámai színészet és színpad. Nálunk megfordítva történt: a Népszínház gyökérszállai kusztak le az alsóbb rétegekbe, hogy létrejöhessen s elfoglalhassa helyét a művészi rétegződés talajában a magyar kabaret-költészet és művészet. Merem állítani, hogy a Nemzeti Színháznak is a Népszínház adta meg alapjai biztosságát. Addig bizony igen szerény szerepre volt szorítva itt a fővárosban. Értéke, hatása akkor kezdett igazán tüzesedni és bekapcsolódni a főváros életébe, amikor a Népszínház megrigolozta a talajt.

Addig a Nemzeti Színház csakugyan a *nemzeté* volt, melynek nehéza során a Nemzeti kazinó és a vármegyeháza segítgetett, Pest színháza a német színház volt. Valamikor a városi redut pompás épületében, amíg le nem égett; majd az Erzsébet-téri favázas nagyházban, amíg le nem bontották, végül a gyapju-utcai épületben, amíg szintén szerencsésen le nem égett. Azt mondom szerencsésen, mert az már csak fizikai halála volt, melyet már megelőzött morális halála.

Ez volt a Népszínház igazi és döntő diadala. Mert létezése célját abban fogalmaztuk meg a kávéforrásnak nevezett fürdő-utcai kávéházban, ahol minden este egy fiatal írói társaság tanyázott, hogy el kell a Népszínházzal hallgattatni a német muzsát Pesten. Ez volt az ifjabb Ábrányi Kornél által a megnyitó előadásra irt programnak is a tartalma. Az a dramatizált gondolat, melynek csattanóján a magyar géniusz a sülyesztőbe kergeti a német Hanswurstot.

A *Pesti Hírlap* jelen száma más helyen közli az első előadás szinlapját. Ez a szinlap egy lelkes, fiatal csapat névsorát őrzi, amely először lépett a fővárosi közönség előtt erre a szinpadra, először szállalt meg rajta, ideális célok izgalmában remegve. A színész művészte voltaképen csak árnyék, amely eltűnik, mikor a függöny legördül közte és a nézőség között. De hányan vannak ezen a szinlapon, akik magok is már árnyak. És nem vagyunk-e mi is, akik még test vagyunk, valóságos árnyak a mai új és újabb nemzedék tengerében? Ködalakok, elmúlt ötven esztendőök méla tanui?

Pedig vannak azok között, akik ma ötven éve fényben, zajban, mondhatlan izgalmak közt élték át ezt a napot, s akik a Népszínház falai közt muló játékkal és munkával elmulhatatlan érdemeket szereztek magoknak, vannak, akik méltók arra, hogy közönségük átadja nevüket az utódoknak. Nem is azt a hatalmas művészgardát gondolom ez alatt, amely a Népszínház szinpadán nőtt nagyra, nem azokat, akiknek neve szerepelni fog a magyar kultúra történetében: nem, a ki élükön járt, Blahánét, Tamásyt, nem Tihanyit, Eöryt, Solymosit, Együdöt, Vidort, Kassait; nem a primadonnáknak azt a csoda bokkrétáját: Pál-

may Ilkát, Hegyi Arankát, Küry Klárát, Komáromi Mariskát, Vadnay Vilmát, Fedák Sárít, Kopácsy Juliskát, Sziklay Emiliát, Vidmár Erzsit, Erdélyi Mariettát (kit elvitt a Népszínházról az opera); nem Klárnét, Csatay Zsófit, Párthényinét, Rákosi Fannyt és Szidit. Mikor a Népszínház első napjaira emlékezünk, lehetetlen magát a fővárost nem dicsőítenünk, melynek nagylelkű támogatása nélkül a színház létre sem jöhetett volna. A népszínházi első bizottság tagjai Steiger Gyula, Liphay Béla báró, Tavaszi András, Podmaniczky Frigyes, csupa lelkes városi ember, fáradhatatlan buzgalommal, önzetlen odaadással végezték a tervezés és építés munkáját. Kéler Napoleon volt az a lelkes vállalkozó, aki építette a házat, jó részét a költségek előlegezve. Galló György volt az a művész-asztalos ember, aki a szinpadját építette és évek során át nagy látványosságait berendezte. Hihetetlenül lelkes és önzetlen nemzedék volt, amely ezt a munkát elvégezte, egy a vállalkozást aggódó kétségek közt néző világgal szemben. Mert eladdig minden ilyen merénylet csufos és szánalmas bukással végződött.

És szabad-e e sorokat bezárnom anélkül, hogy megemlékezzem az írói gárdáról, amelyet a Népszínház mozgósítani tudott? Élükön a legtehetségesebb, legtöbbooldalú, Csepreghy Ferencel, aki a sikerek egész sorozatával hájolta el a közönséget. Lukácsy Sándort is itt ismerte meg a főváros az ő pompás, jóízű *Vöröshajujával*, valamint Almássy Tihamért a Tóth leány nagyszerű sikerével. Bereczik Árpád drámairói vénája is itt serdült lüktetőbb tempóra és itt mondta el szegény Tóth Ede a maga hattyudalát a Toloneban.

Nemzeti kulturái és erkölcsi értékek tömege fűződik a mai emléknaphoz. Hiába volt aránylag rövid életü a Népszínház. Elültetjük, kihajtott, bimbóba szökken, kiesattant gyönyörű virágnak. A virág elhervadt, de magját elszórta és ezt a magot, a színház hagyományait, hatását, munkája értékét, híret és a művészeiről szóló legendákat, őrzi a hálas utókor, és eljön az idő, hogy ez a mag újra a földre kerül, szárba szökken és újra virágozik s a Népszínház új életre, új alkotásokra, új dicsőségre támad fel az éji homályból.